

curajeze pe deputații partizani ai proclamării independenței. Răspunzînd interpelării M. Kogălniceanu declară că el considera că mișcările votate de Corpurile legiuitoare la 29 și 30 aprilie au recunoscut că sîntem în stare de răzbel cu Înalta Poartă. El accentuă apoi în entuziasmul general: «nu am cea mai mică îndoială că noi sîntem o națiune liberă și independentă». Se votă apoi mișcarea, în care se spune că «ruperea legăturilor noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit consacrarea lor oficială».

Unirea de la 1859 și independența de la 1877, coloanele de granit ale existenței românești se înfăptuiseră și ele erau rezultatul întregii dezvoltări a poporului român și ofereau temeiul real pentru viitoarea construcție a României unite și independente de la 1 Decembrie 1918. Cele două mari victorii din a doua jumătate a secolului al XIX-lea însemnau în același timp începutul unei noi perioade istorice. Poporul român devenise cu adevărat stăpîn pe propria sa soartă și își făurea istoria în conformitate cu dorințele sale cele mai profunde și mereu permanente, înțelegerea rolului forțelor proprii și sporirea capacității creatoare a întregului popor român. Așa cum lapidar remarcă N. Corivan „românii voiau acum să facă, ca România să devină dintr-o problemă europeană o problemă exclusiv românească“ (p. 340—341), precizînd în încheierea lungului său excurs științific, pentru care a depus o lungă și laborioasă muncă: „Politica externă a statului român din perioada 1859—1877 reprezintă o serie de lupte diplomatice, dar totodată și un șir de succese. În această etapă s-au realizat două mari acte politice, unirea și independența, realizări remarcabile ale luptei poporului român pentru făurirea unui stat național pe deplin suveran“ (342).

Aceste modeste rînduri care au menirea să atragă cititorului atenția asupra a două mari probleme din istoria României în a doua jumătate a secolului trecut, redacte prin pană unui istoric cu o mare putere de analiză, într-un stil limpede și calm; se vor în același timp un modest omagiu adus istoricului și omului — care nu mai e printre noi — și a cărui lucrare apărută postum am îndrăznit să o prezentăm pentru marea sa valoare științifică, caldul său patriotism și înțelegerea profund umană a ceea ce în viața poporului român, a tuturor popoarelor, înseamnă devenire istorică.

SEVER DUMITRAȘCU

Georgeta Stoica, Paul Petrescu, Maria Bocșe,
DICTIONAR DE ARTĂ POPULARĂ ROMÂNEASCĂ,
Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985,
443 p., 524 figuri

În cadrul bogatei literaturi etnografice care a văzut lumina tiparului în anul 1985, prezentul *Dicționar de artă populară românească*, ocupă un loc central, bine definit.

Lucrarea — apărută în condiții grafice care fac cinste Editurii Științifice și Enciclopedice — încearcă să decodifice aproape 1 700 de termeni din unul dintre domeniile cele mai reprezentative ale culturii populare românești, arta populară. Nu este — nu-și propune, de altfel să fie, — o lucrare cu caracter exhaustiv, deziderat imposibil de atins, în condițiile în care și domeniul artei populare este cu neputință de delimitat precis. De aceea a fost necesară o selecție, fiind aleși termenii considerați de către cei trei autori: Georgeta Stoica, Paul Petrescu, Maria Bocșe — nume dintre cele mai cunoscute ale cercetării culturii populare românești — ca fiind cei mai importanți pentru definirea fiecărui gen al artei populare românești. În mod firesc includerea și tratarea termenilor ține seama de preocupările științifice ale fiecăruia dintre cei trei autori; beneficiază de mai mari întinderi (ca număr de termeni, ca spațiu afectat): arhitectura populară, interiorul tradițional, portul și țesăturile, meșteșugurile, obiceiurile.

În mod obiectiv, nu toți termenii pot reclama același spațiu de prezentare; sint tratați preferențial termenii care definesc noțiunile de bază ale domeniului sau ale fiecărui gen în parte: artă populară, arhitectură, ceramică populară, costum popular, obiceiuri, zonă etnografică etc.

Lucrare cu valențe enciclopedice incontestabile, prezentul dicționar nu se rezumă la abordarea terminologiei din domeniul strict al artei populare, pentru că, în ansamblul ei creația populară nu poate fi înțeleasă decît în interacțiunea părților sale. De aceea nu frapază prezența unor termeni legați de tehnicile ce concură la obținerea obiectelor cu valențe artistice; într-un număr important de pagini sînt prezentate, uneori amplu, instituții muzeale românești care depozitează și valorifică colecții de artă populară, creatori reprezentativi pentru fiecare gen în parte, centre meșteșugărești.

Un merit incontestabil al volumului este importanța contribuției adusă la individualizarea zonelor etnografice de pe teritoriul României. Pentru prima dată — într-o lucrare de asemenea proporții — ni se propune argumentat o delimitare a zonelor etnografice românești, în baza unor criterii riguros respectate în cadrul economiei volumului. Dat fiind specificul lucrării de față — dicționar de artă populară — în caracterizarea fiecărei zone accentul cade pe acele aspecte ale creației populare în care gustul pentru frumos se manifestă mai pregnant: arhitectură-interior, meșteșuguri, port popular, arta în lemn, fără a lipsi încă referiri la delimitarea zonelor, la subdiviziunile lor, la cadrul geografic și cel social-istoric, la așezări sau ocupații. Mai presus de toate acestea trebuie remarcată grija autorului (P. Petrescu) de a reliefa, de fiecare dată cînd are putința să o facă, prin judicioase comparații, diferența specifică care conferă unui grup de comunități cu trăsături asemănătoare statutul de zonă etnografică.

Caracterul enciclopedic al lucrării reiese și din cumulumul de informații care însoțește fiecare termen, mai cu seamă în cazul celor de bază; în cele mai multe cazuri definirea terminologică este urmată de o amplă documentație de ordin istoric — privirea diacronită fiind o caracteristică a modului de tratare — de date referitoare la frecvență (comparații la nive-

lul zonelor etnografice, comparații în contextul european și chiar mai larg), de prezentarea unor aspecte particulare (subdiviziuni, părți componente), uneori adevărate tipologii stabilite după criterii bine alese, punînd în evidență, odată în plus, puterea de sintetizare a celor trei autori. Multe dintre aspectele artei populare puse în discuție în dicționar beneficiază de adevărate fișe monografice, unele din cele mai ample astfel de prezentări din literatura de specialitate românească, în pofida caracterului aprioric restrictiv al unei astfel de lucrări; în sfîrșit, concură la întregirea caracterului enciclopedic al volumului bibliografia care oferă, într-o bună parte a cazurilor, pentru specialist sau oricare cititor interesat, posibilitatea întregirii informației științifice în legătură cu aspectele discutate. Poate era necesară o mai riguroasă selecție, încît fiecare termen să fie însoțit de fișa bibliografică cea mai reprezentativă.

Într-un anume sens, lucrarea de față este o oglindă fidelă a stadiului în care a ajuns cercetarea culturii populare românești în momentul de față, în mod particular cercetarea artei populare. Domeniile mai bine cercetate, asemenea zonelor celor mai cunoscute, au, în mod inevitabil, un statut privilegiat în economia lucrării. Prezentarea mai sumară sau chiar omisiunile sînt din domeniile și zonele mai puțin documentate pînă în momentul de față. Necesitatea imperioasă a cercetărilor zonale rămîne un deziderat major al cercetării culturii populare românești.

Dincolo de aceste limite — inerente unei lucrări cu o astfel de tematică, care pe deasupra mai are de înfruntat și handicapul pionieratului în cadrul cercetărilor etnologice românești —, lucrarea prezintă unul dintre instrumentele de lucru necesare studierii ulterioare a culturii populare românești; de aceea o asemenea lucrare nu poate și nu trebuie să rămînă singulară, completarea ei cu dicționare similare relative la celelalte domenii ale culturii și civilizației populare, fiind un deziderat al anilor următori. Pe baza lor s-ar putea realiza unificarea terminologică atît de necesară progresului științelor etnologice românești.

Valoarea de ansamblu a lucrării este sporită de indicele tematic care însoțește dicționarul, de ilustrația bogată și reprezentativă, în numeroase planșe color.

În concluzie, o lucrare necesară, care depășește de multe ori scopul imediat — de util instrument de lucru — aducînd cercetării etnologice românești clarificări teoretice valoroase.

BARBU ȘTEFĂNESCU